

www.ketab.ir

● علم النفس مشائیان مسلمان

● ابراهیم دادجو

سرشناسه: دادجو، ابراهیم، ۱۳۴۵.

عنوان و نام پدیدآور: علم النفس مشائیان مسلمان / ابراهیم دادجو.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص. ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۵-۰۷۸-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیا. یادداشت: کتابنامه.

موضوع: فلس.

موضوع: Spirit.

موضوع: مشائیان - دیدگاه بر پایه فلسفه.

موضوع: Peripatetic -- Views on spirit.

موضوع: فیلسوفان اسلامی - نگاه در فلسفه.

موضوع: Muslim philosophy -- Views on spirit.

موضوع: خود - (فلسفه).

موضوع: Self(philosophy).

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۵/۱۶۸۴ BP۲۱۶

رده‌بندی دیویی: ۳۹۷/۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۱۴۷۸۵

موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر

● علم النفس مشائیان مسلمان

● ابراهیم دادجو

● ناشر: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر

● طراح جلد: سید ایمان نوری نجفی

● چاپ و صحافی: الغدير

● چاپ اول: ۹۶، ۳۰۰ نسخه

● قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

● شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۵-۰۷۸-۷

تهران: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

همه حقوق محفوظ است

■ فهرست ■

۹		سخن ناشر
۱۱		مقدمه
۱۳		فصل اول: تعریف نفس
۱۳		۱. کندی
۱۴		۲. فارابی
۱۵		۳. ابن سینا
۱۷		۴. ابن رشد
۱۸		۵. تحلیل و تطبیق
۲۵		فصل دوم: هویت نفس
۲۵		۱. کندی
۲۷		۲. فارابی
۳۰		۳. ابن سینا
۳۳		۴. ابن رشد
۳۳		۵. تحلیل و تطبیق
۴۳		فصل سوم: قوای نفس
۴۳		الف) نفس و قوای آن
۴۳		۱. کندی

- ۴۴..... ۲. فارابی
- ۴۵..... ۳. ابن سینا
- ۴۷..... ۴. ابن رشد
- ۴۸..... ۵. تحلیل و تطبیق
- ۴۹..... ب) اقسام قوا
- ۴۹..... ۱. کندی
- ۵۰..... ۲. فارابی
- ۵۱..... ۳. ابن سینا
- ۵۲..... ۴. ابن رشد
- ۵۴..... ۵. تحلیل و تطبیق
- ۵۷..... فصل چهارم: ذای بانی (ذیه- نامیه- مولده)
- ۵۷..... ۱. کندی
- ۵۷..... ۲. فارابی
- ۵۹..... ۳. ابن سینا
- ۵۹..... الف) قوه غاذیه
- ۶۰..... ب) قوه نامیه
- ۶۰..... ج) قوه مولده
- ۶۰..... ۴. ابن رشد
- ۶۲..... ۵. تحلیل و تطبیق
- ۶۵..... فصل پنجم: قوای حیوانی
- ۶۵..... الف) اقسام قوای حیوانی
- ۶۶..... ب) قوای محرکه
- ۶۶..... ۱. کندی
- ۶۶..... ۲. فارابی
- ۶۶..... ۳. ابن سینا
- ۶۷..... ۴. ابن رشد

۶۸	۵. تحلیل و تطبیق
۶۹	ج) قوای مدرکه
۶۹	۱. مدرکه از خارج
۶۹	۱-۱. کندی
۷۰	۱-۲. فارابی
۷۰	۱-۳. ابن سینا
۸۸	۲. مدرکه از داخل
۸۸	۲-۱. کندی
۹۰	۲-۲. فارابی
۹۳	۲-۳. ابن سینا
۹۶	۲-۴. ابن رشد
۹۹	۲-۵. تحلیل و تطبیق
۹۹	د) تفاوت بین حواس ظاهری و حواس باطنی
۹۹	۱. کندی
۱۰۰	۲. فارابی
۱۰۱	۳. ابن سینا
۱۰۲	۴. ابن رشد
۱۰۲	۵. تحلیل و تطبیق
۱۰۵	فصل ششم: قوای انسانی
۱۰۵	۱. اقسام قوای انسانی
۱۰۶	۲. قوای عامله
۱۰۶	۲-۱. کندی
۱۰۶	۲-۲. فارابی
۱۰۷	۲-۳. ابن سینا
۱۰۸	۲-۴. ابن رشد
۱۰۸	۲-۵. تحلیل و تطبیق

۱۰۹	۳. قوای عالمه
۱۰۹	۳-۱. کندی
۱۱۱	۳-۲. فارابی
۱۱۷	۳-۳. ابن سینا
۱۲۴	۳-۴. ابن رشد
۱۳۲	۳-۵. تحلیل و تطبیق
۱۳۵	فصل هفتم: وحدت نفس
۱۳۵	۱. کندی
۱۳۶	۲. فارابی
۱۳۷	۱. ابن سینا
۱۳۹	۴. ابن رشد
۱۳۹	۵. تحلیل و تطبیق
۱۴۱	فصل هشتم: نفس و بدن
۱۴۱	۱. کندی
۱۴۲	۲. فارابی
۱۴۳	۳. ابن سینا
۱۴۵	۴. ابن رشد
۱۴۷	۵. تحلیل و تطبیق
۱۴۹	کتابنامه
۱۵۳	نمایه اعلام
۱۵۵	نمایه موضوعی

مقدمه

متقدمان آن گاه که بر فلسفه سخن می گفتند موضوع آن را «موجود» و به تعبیری «موجود بما هو موجود» قرار می دادند؛ بنابراین با تقسیم «موجود» به اجناس و انواعی که داشت، هر یک از موجودات را در جایگاه ویژه خود مورد بحث قرار می دادند. در میان موجودات، «انسان» بر شرافت و اهمیت خاصی برخوردار بود و دلیل آن وجود «نفس عاقله» و به تعبیر فلسفی «نفس ناطقه» است که فقط به آدمی اختصاص دارد. فقط انسان است که دارای نفس ناطقه است و فقط همین نفس ناطقه است که می تواند در امور عالم به تعقل و تدبیر پردازد و دانش ها و فرهنگ ها و تمدن ها را به وجود آورد.

بدین ترتیب، خود آدمی آن گاه که درباره نفس آدمی به تفکر و تأمل می پرداخت در درون دانش فلسفه به بحث هایی روی آورد که به تدریج به «علم النفس» معروف شدند. «علم النفس» دانشی است که از «نفس» سخن می گوید و از آنجا که «نفس» دارای مراتبی است، «نفس» را در مراتب گیاهی و حیوانی و انسانی مورد بحث قرار می دهد. هر نفس بالاتر نسبت به نفس پایین تر از قوا و استعداد های بیشتری برخوردار است و از این رو «نفس حیوانی» علاوه بر قوای «نفس گیاهی» دارای قوای «نفس حیوانی» است و «نفس انسانی» علاوه بر قوای «نفس گیاهی» و قوای «نفس حیوانی» دارای قوای اختصاصی «نفس انسانی» است.

اثر حاضر که در باب علم النفس آدمی و قوا و استعدادهای نفس انسانی و به طور کلی در باب نفس آدمی به بحث می‌پردازد، می‌کوشد نفس آدمی را، در سلسله مراتب قوا و استعدادهای مختلفی که دارد، از منظر مهم‌ترین فیلسوفان مشائی مسلمان، یعنی کندی (وفات ۲۵۲ق/ ۸۶۶م)، فارابی (تولد ۲۵۹ق/ ۸۷۲م)، ابن سینا (تولد ۳۷۰ق/ ۹۸۰م) و ابن رشد (تولد ۵۲۰ق/ ۱۱۲۶م) مورد بحث قرار دهد. روال بحث این‌گونه است که قوای مختلف نفس به ترتیب قوای حیوانی و قوای انسانی جزء به جزء از منظر آن فیلسوفان مشائی مسلمان بررسی و سپس عنداللزوم با عطف توجه به آرای ارسطو (۳۸۴-۳۲۲ قبل از میلاد)، بطبیعت و نقد و ارزیابی نظر آنان پرداخته شده است. تحقیق حاضر در مقام بحث از «اسلام انفس» مهم‌ترین فیلسوفان مشائی مسلمان است و به این پرداخته است که مشائیان مسلمان از این «نفس» چه تعریفی دارند؟ دلیل آنان بر وجود نفس چیست؟ «علم نفس» چیست و متعلق به چیست؟ قوای مختلف نفس، عبارت از قوای حسی و خیالی و عقلی، چیستند و دارای چه مراتبی هستند؟ حواس ظاهری و باطنی چیستند؟ عقل نظری و عملی و مراتب عقل نظری، یعنی عقل هیولانی و عقل بالملکه و عقل بالفعل و فعلی، با استفاده و عقل قدسی چیستند؟ مقصود از عقل منفعل و عقل فعال چیست؟ این بحث به تدریج، با نگاهی نقادانه، هر یک از این مباحث بررسی و به دیدگاه‌های ادیان کندی، فارابی، ابن سینا و ابن رشد پرداخته خواهد شد.